

YTTRANDE
2018-09-24

Sid 1 (2)
Dnr (Ku2018/00773/KO)

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkande Konstnär – oavsett villkor? (SOU 2018:23)

Illustratörcentrum avger sitt yttrande gällande den konstnärspolitiska utredningens betänkande *Konstnär oavsett villkor?* (SOU 2018:23) dels utifrån de frågor som berör centrubildningarna och dels de frågor som är mest angelägna för våra medlemmar inom bild- och formområdet.

Sammanfattning

Illustratörcentrum vill börja med att välkomna utredningens förslag om ett utökat anslag till centrubildningarna. Ett utökat anslag till centrubildningarna innebär att vi gemensamt kan fortsätta att mobilisera 10 000 professionella konstnärer, vara en demokratisk resurs för konst- och kulturförmedling till hela samhället, upprätthålla en stark infrastruktur för jämlik tillgång till professionell kultur, fortbilda och förmedla arbetskraft till framtidens arbetsmarknad, utveckla nya arenor och nya arbetstillfällen, driva kraftfulla och innovativa kulturprojekt i samverkan med offentlig och privat sektor, arbeta för utveckling av kulturella och kreativa näringar.

För Illustratörcentrum innebär det att vi kan fullfölja vårt uppdrag att stärka medlemmarnas ställning på arbetsmarknaden, både vad gäller arbetsmarknadsvillkor och försörjning genom de uppdrag som förmedlas. Illustratörcentrum företräder 1 400 medlemmar inom bild- och formområdet, verksamma på en arbetsmarknad som i dagsläget är eftersatt både vad gäller upphovsrättsliga villkor, social trygghet och ersättningar. Det är just dessa utmaningar vi som arbetsförmedlare och mellanhand proaktivt behöver bearbeta, för att skapa en ljusare framtid för de enskilda utövarna, samtidigt som de nationella kulturpolitiska målen uppfylls.

Nedan följer våra kommentarer till utredningens förslag, Illustratörcentrum förkortas härmed IC.

Avsnitt 9.2.1 Motiv och inriktning

IC vill särskilt framhålla utredningens kartläggning av konstnärernas försörjningssituation, och de vägar som anges för att förbättra villkoren. Här spelar centrubildningarna en viktig roll vad gäller att ”främja efterfrågan, och vidga arbetsmarknaden, främja förmedling...” för konstnärernas möjlighet till försörjning och verka som professionell konstnär i hela landet. Även övriga delar i förslaget som t.ex. ”*Konstnärspolitiken ska bidra till att konstens frihet, egenvärde och kvalitet kan värnas. Politiken ska bedrivas enligt principen om armlängds avstånd*” är av vikt att betona. Vi ställer oss således bakom de förslag för motiv och inriktning som ska gälla för konstnärspolitiken.

”Utredningens kartläggning visar att de professionella konstnärerna i dag inte fullt ut kan försörja sig på sin konstnärliga verksamhet utan måste komplettera med andra inkomster. Vägar som anges för att förbättra konstnärernas villkor är att främja efterfrågan och vidga arbetsmarknaden, främja

förmedling och konstnärernas länkar till publik och marknader, garantera ersättning för utnyttjande av konstnärliga verk, stimulera kulturproduktion som annars har svårt att hävda sig genom direkt konstnärsstöd, anpassa regelverken på olika politikområden så att rimlig hänsyn tas till konstnärernas speciella förhållanden samt skapa goda villkor för högre konstnärliga utbildningar och motverka snedrekryteringen till dem.” (SOU 2018:23, s. 349.)

Avsnitt 9.2.2 Konstnärsbegreppet

IC instämmer gällande utredningens förslag om att konstnärsbegreppet måste vara öppet för nya tolkningar och avgränsningar. I det paradigmskifte vi befinner oss där vi ser en övergång från ett textuellt till ett visuellt samhälle spelar visuell kommunikation en viktig roll, vilket är ett område där många av våra medlemmar verkar. De konstnärliga högskoleutbildningarna för *illustration, grafisk form, art direction, animation etc.* benämns numera *Visuell kommunikation*. Vi får även alltfler medlemmar från spelbranschen som för med sig nya yrkestitlar.

9.3.6 Fortbildning för konstnärer

Vi delar utredningens bedömning om att det finns fler viktiga aktörer för att säkerställa konstnärernas tillgång till kompetensutveckling. Dels ser vi insatser som bör göras för att höja kompetensen inom det digitala för den äldre generationen konstnärer, för att dessa inte ska hamna för långt utanför uppdragsgivarens krav på denna i form av digital leverans osv. IC ser en efterfrågan för fortbildning inom rörlig bild från våra medlemmar, en kompetenshöjning som kan generera fler uppdrag till konstnärerna. IC tillhandahåller i nuläget en rad fortbildningar inom området för medlemmarna, men mer kan göras på området.

Avsnitt 9.4 Stärkt arbetsmarknad för konstnärer

IC stödjer utredningens förslag till att förbättra förutsättningarna för konstnärernas professionella yrkessituation. Som centrumbildning arbetar vi för en vidgad arbetsmarknad, och utvecklar kontinuerligt förmedlingsinsatserna för våra medlemmar. Men det krävs som sagt mer resurser till centrumbildningarna för att kunna bedriva ett mer omfattande förmedlingsarbete, och verka proaktivt gällande arbetsmarknadsvillkoren.

Avsnitt 9.4.1 Allmänt om arbetsmarknaden för konstnärer

Att skapa bättre villkor för konstnärer i hela landet är en viktig del i vårt arbete med att stötta konstnärerna regionalt. En av föreningens prioriteringar framöver, är att vi som centrumbildning med starkare resurser kan spela en större roll i att stärka medlemmars förhandlingspositioner.

”Konstnärernas nya arbetsmöjligheter bör tas till vara, deras ställning stärkas och länkarna till arbetsmarknaden förbättras. Utredningen har i tidigare kapitel gett uttryck för konstnärernas betydelse för samhällsutvecklingen. Mot bakgrund av den senaste periodens omvärldsförändringar har denna betydelse blivit än tydligare. Som utredningen understrukt är det angeläget att konstnärerna finns med i ökad utsträckning när det framtida samhället formas (se kapitel 5). Det är angeläget att konstnärernas betydelse för hur det framtida samhället utvecklas.”

Avsnitt 9.4.2 Digitaliseringens påverkan på konstnärernas yrkesutövande

Digitaliseringen inom visuell kommunikation är omfattande och att skapa digitaliserat innehåll är i många fall en förutsättning för en fungerande praktik. Digitaliseringen har varit till stor nytta för våra medlemmars möjlighet att tillgängliggöra och sprida sitt konstnärskap, men har också inneburit en utarmning av upphovsrätten, i förlängningen innebär det ett hot mot våra medlemmars möjlighet att leva på sin yrkesprofession, vilket utredningen på många sätt belyser. Vi stödjer utredningens förslag gällande detta avsnitt.

Avsnitt 9.6.4 Upphovsrätten

Bildkonsumtionen ökar i och med den växande digitala marknaden, vilket tyvärr också har medfört intrång på upphovsrätten, vilket påverkar flertalet av våra medlemmars möjlighet att försörja sig på sin konstnärliga yrkesprofession. Vi upplever att det finns en rådande brist på kunskap om upphovsrätt, och ser ett stort behov att utbilda såväl medlemmar som uppdragsgivare.

”Som framgår av kapitel 6 och 8 är upphovsrätten central för konstnärernas möjligheter att leva på sitt konstnärskap. Även om upphovsrättslagstiftningen ska vara teknikneutral skapar digitalisering behov av en översyn. Den digitala utvecklingen medför att konstnärernas möjlighet att göra sina rättigheter gällande försämras, svårigheterna att ta betalt för sitt konstnärliga verk ökar, liksom obalansen mellan aktörerna på den kulturella och kreativa marknaden. De kollektiva förvaltningsorganisationernas betydelse ökar också, framför allt för yngre och upphovspersoner med smalare konstnärliga uttryck.” (SOU 2018:23, s. 426.)

9.4.7 Konstens behov av mellanhänder

IC förordar utredningens förslag om ökade resurser till centrumbildningarna för att arbeta med ”arbetsförmedling samt kompetensutveckling”. En ännu större satsning på centrumbildningarna bidrar till att de nationella kulturpolitiska målen nås, då de strukturer och den kompetens som krävs som sagt redan finns inom respektive organisation.

Ett utökat anslag till centrumbildningarna innebär i praktiken att vi gemensamt kan fortsätta arbetet med att mobilisera 10 000 professionella konstnärer, vara en demokratisk resurs för konst- och kulturförmedling till hela samhället, upprätthålla en stark infrastruktur för jämlik tillgång till professionell kultur, fortbilda och förmedla arbetskraft till framtidens arbetsmarknad, utveckla nya arenor och nya arbetstillfällen, driva kraftfulla och innovativa kulturprojekt i samverkan med offentlig och privat sektor, arbeta för utveckling av kulturella och kreativa näringar.

Konstens behov av mellanhänder har ökat, inte minst på grund av digitaliseringen. De strukturer som finns bör på olika sätt stärkas och kompletteras. Uppdraget till centrumbildningarna att arbeta med arbetsförmedling samt kompetensutveckling av sina medlemmar ska förstärkas genom ökade möjligheter för dem att delta i lokala och regionala konstnärliga noder. Genom ett ökat samarbete med landsting och regioner skapas möjligheter för fler konstnärer att kunna bo och verka i hela landet. Det statliga anslaget till centrumbildningarna tillförs ytterligare 10 miljoner kronor 2020. Centrumbildningarna är medlemsstyrda organisationer vilket betyder att de delvis ser olika ut till struktur och innehåll. Samtidigt garanterar det att verksamheterna utgår ifrån det som är relevant för de egna medlemmarna. Medlemsantalet varierar mellan centrumbildningarna. Det gör även kontakten mellan anställd personal, styrelse och centrumbildningens medlemmar. Förmedlingsarbete är den huvudsakliga uppgiften och flertalet av centrumbildningarna nämner att deras medlemmar efterfrågar utökad förmedlande verksamhet. Kompetensutveckling av medlemmar är en annan viktig del av verksamheten. Det arrangeras diverse kurstillfällen, seminarier, frukostsamtal, föreläsningar och workshops i syfte att stärka medlemmars kompetens. (SOU 2018:23, s. 393.)

9.8 Konstnärernas sociala trygghet m.m

IC stödjer utredningens förslag om att konstnärernas bristande sociala trygghet behöver åtgärdas. Bild- och formkonstnärer har enligt utredningen den lägsta pensionen av alla konstområden, vilket också är något vi ser i realiteten bland alla de aktiva medlemmar som inte har möjlighet att gå i pension, med utslitning som följd. 8 av 10 utövare inom bild och form är egenföretagare. Vidare hänvisar vi till systerorganisation *Svenska Tecknares* arbete kring hur det sociala försäkringssystemet behöver förbättras för frilansare. Arbetet har bland annat bestått i att påverka regeringens pågående socialförsäkringsutredning (2016).

För Illustratörcentrum Riks, 180925
Caroline Agné, Verksamhetsledare
Josefine Engström, Ordförande